

Evropski ekonomsko-socialni odbor

CCMI/120
Preselitev industrijskih
panog nazaj v EU

Bruselj, 29. april 2014

MNENJE

Evropskega ekonomsko-socialnega odbora

o

preselitvi industrijskih panog nazaj v EU v okviru ponovne industrializacije

Poročevalec: **Edgardo Maria IOZIA**
Soporočevalec: **José Custódio LEIRIÃO**

Evropski ekonomsko-socialni odbor je 19. septembra 2013 sklenil, da v skladu s členom 29(2) poslovnika pripravi mnenje na lastno pobudo o naslednji temi:

Preselitev industrijskih panog nazaj v EU v okviru ponovne industrializacije.

Posvetovalna komisija za spremembe v industriji, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 8. aprila 2014.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 498. plenarnem zasedanju 29. in 30. aprila 2014 (seja z dne 29. aprila) s 139 glasovi za in 4 vzdržanimi glasovi.

*

* *

1. Sklepi in priporočila

1.1 Evropski ekonomsko socialni odbor (EESO) je prepričan, da je za ustavitev gospodarskega propadanja Unije treba oživiti industrijo, zlasti predelovalno, ki je adut proizvodne strukture. S tem mnenjem na lastno pobudo želi opredeliti nekatere instrumente, ki lahko podprejo pobudo Komisije za ponovno industrializacijo Evropske unije, kamor se uvršča vprašanje vračanja podjetij, ki so svojo dejavnost preselila izven EU. Tudi Evropska komisija se je odločila analizirati vprašanje vračanja. EESO je zadovoljen, ker je bil v času priprave tega mnenja Eurofound zadolžen, da pripravi niz potrebnih podatkov, ki bodo omogočili razumevanje obsega pojava vračanja in morebitnih rešitev.

1.2 EESO podpira predlog podpredsednika Komisije Tajanija za razvoj politike ponovne industrializacije Unije, da se delež industrije v evropskem BDP s sedanjih 15,1 % znova poveča na vsaj 20 %, in predlaga, da se projekt razširi in okrepi s ciljem "evropskega socialnega pakta za novo trajnostno in konkurenčno industrijo". Komisija je v nedavnem sporočilu¹ zastavila nekaj prednostnih nalog, kot so:

- poglobljeno vključevanje industrijske konkurenčnosti na druga politična področja, pri čemer je treba posebno pozornost nameniti produktivnosti poslovnih storitev, da se poveča industrijska konkurenčnost in na splošno konkurenčnost gospodarstva EU;
- povečanje potenciala notranjega trga z razvojem potrebne infrastrukture, zagotavljanje nespremenljivega, poenostavljenega regulativnega okvira in
- odločno izvajanje instrumentov regionalnega razvoja z nacionalnimi in evropskimi instrumenti, da se podprejo inovacije, znanja in spretnosti ter podjetništvo.

¹ COM (2014) 14 final.

1.3 EESO poziva Evropsko unijo, naj pripravi evropski akcijski načrt o teh vprašanjih, in konkretno priporoča, da se:

- oblikujejo politike za pospešitev inovacij in produktivnosti, da se doseže konkurenčna prednost;
- opredelijo novi bančni instrumenti za lažji dostop do financiranja in pospešitev potrebnih naložb;
- spodbudijo ukrepi za zagotovitev sodelovanja evropske predelovalne industrije v vseh fazah vrednostne verige;
- ponovna industrializacija in vračanje vključita v trajnostno evropsko industrijsko politiko, ki se osredotoča na naložbe, tehnologijo, podjetništvo, izobraževanje, inovacije, raziskave, cene energije, infrastrukturo, trgovino itd.;
- zagotovijo skladni, stabilni in zanesljivi predpisi;
- zagotovi učinkovito delovanje notranjega trga;
- zagotovi okoljska zakonodaja, ki je skladna s cikli konkurenčnosti in naložb evropske industrije;
- posodobi infrastruktura;
- financirajo potrebe podjetij;
- podpira evropska energetska politika;
- zagotovijo kvalificirana delovna mesta na evropskem trgu;
- odpravi pomanjkanje zmogljivosti ter znanja in spretnosti v predelovalni industriji;
- pripravi učinkovit sistem upravljanja s človeškimi viri, ki spodbuja poklicno dejavnost in usposobljenost ter inovativnost, zlasti pa izkorišča ustvarjalne zmožnosti akterjev civilne družbe, kot so nacionalna in evropska združenja inženirjev in raziskovalcev.

EESO poziva države članice, da:

- postavijo nova ali oživijo stara industrijska območja in obrate, ki so zmanjšali svojo dejavnost zaradi preseljevanja predelovalne industrije;
- posodobijo ali obnovijo proizvodne instrumente in procese, da se uskladijo z novimi zahtevami politike trajnostnega razvoja;
- bolj uravnotežijo in povečajo stabilnost davčnega sistema za spodbujanje domače porabe in za pritegnitev neposrednih tujih naložb;
- organizirajo posebne informacijske centre za procese preselitve in vračanja.

1.4 Po mnenju EESO je izjemnega pomena imeti integrirano industrijsko politiko, ki ima jasnejše cilje na evropski, nacionalni, regionalni in lokalni ravni in ki lahko pritegne naložbe v vse sektorje predelovalne industrije (visokotehnoške in nizkotehnoške). Takšna politika bi se morala osredotočiti na globalno vrednostno verigo in vključiti dejavnosti raziskav, inovacij in razvoja.

1.5 EESO je prepričan, da si je nujno zastaviti ambiciozne, obenem pa realistične cilje za ponovno industrializacijo Evrope, ki jih je mogoče uresničiti do leta 2020. V tem okviru bi lahko politike, ki spodbujajo vračanje preseljenih proizvodnih dejavnosti, lahko prispevale k doseganju predlaganih ciljev.

1.6 Glavne razloge za vračanje dejavnosti s Kitajske na Zahod je mogoče povzeti v naslednjih točkah:

- višina stroškov preseljenih dejavnosti presega pričakovanja;
- večja produktivnost, zmanjšanje stroškov in izboljšanje zmogljivosti, ki so jih številna nacionalna zahodna podjetja dosegla z izvajanjem programov stalnega izboljševanja;
- želja po vrnitvi proizvodnje in projektiranja zaradi boljšega sodelovanja na nacionalni ravni;
- vse bolj kompleksni proizvodi in potreba po spreminjanju embalaže, da bi ugodili željam strank;
- zmanjšanje stroškov energije v ZDA;
- močnejše državne pobude za rast v ZDA;
- nujnost prekomerne proizvodnje, da bi napolnili kontejnerje;
- čakanje na proizvode zaradi negotove dostave, nestalna kakovost, carinski postopki;
- višji prevozni stroški zaradi napol praznih ladij;
- obsežnost zaloge zaradi blaga na poti, ciklov, varnostnih zalog, negotovih dostavnih rokov in kontrol kakovosti;
- povečanje izrednih stroškov;
- veliko več napak kot pri lokalnih virih, dodatne kontrole materiala in odpornosti, manj zadovoljne stranke;
- zmanjšanje razkoraka v stroških med državo gostiteljico in državo izvora (stroški delovne sile in prevoza);
- operativni elementi, kot so manjša operativna prožnost, naročanje, togost glede izdaje; kazni za naročila, ki zamujajo;
- naročila, ki morajo upoštevati najmanjšo možno količino proizvodov zaradi velikosti kontejnerjev;
- manjša možnost odziva na povpraševanje strank zaradi fizične ločitve med krajem proizvodnje in krajem razvoja;
- proizvodnja in dobava; učinek na trajanje življenjskega cikla proizvoda;
- večji stroški usklajevanja dobavne verige;
- težave s kakovostjo (slaba kakovost proizvodov);
- razpoložljiva znanja in spretnosti (pomanjkanje dobro usposobljenih tehnikov in kvalificiranih delavcev v državi gostiteljici);
- visoka stopnja brezposelnosti v državi izvora;
- tveganje zaradi menjalnih tečajev.

1.7 Predelovalna industrija potrebuje zanesljivo in prožno dobavo, če naj konkurira na sedanjih trgih. Vračanje proizvodnje je eden od načinov, kako lahko podjetja pokrijejo te potrebe.

Osrednje politike v podporo predelovalne industrije, ki se želi vrniti v Evropo ali tu razširiti svojo dejavnost, po mnenju EESO vključujejo oblikovanje ustreznega okolja za podjetja, ki vlagajo, poklicne kvalifikacije, konkurenčne energetske stroške ter dostop do financiranja in trgov.

- 1.8 Komisija poudarja: "Maloprodajne cene energije EU za industrijo so se povprečno zvišale za 3,5 % letno in cene plina za 1 % med letoma 2008 in 2012. Posledično se na podlagi podatkov Mednarodne agencije za energijo ocenjuje, da so cene industrijske elektrike dvakrat višje kot v ZDA in Rusiji ter za 20 % višje kot na Kitajskem.² Cenovni razkorak je večji pri plinu: evropski plin je tri- do štirikrat dražji za evropsko industrijo kot za konkurente iz ZDA, Rusije in Indije, za 12 % dražji kot za Kitajsko, toda cenejši kot za Japonsko. Vendar se dejansko plačane cene za industrijske uporabnike lahko razlikujejo med državami članicami."³
- 1.9 EESO je podrobno preučil vprašanje energetske intenzivnih sektorjev v Evropi⁴ ter predlagal vrsto ukrepov in priporočil, da bi lahko tovrstna proizvodnja še naprej ostala v Evropi; tudi ob tej priložnosti ponavlja poziv evropskim institucijam, naj pripravijo skupno energetske politiko in se soočijo z vprašanjem konkurenčnosti dejavnikov kapitala in energije. Socialne partnerje poziva, naj okrepijo sodelovanje v paktu za razvoj, ki upošteva posebnosti in vključuje varstvo evropskega socialnega modela, ki zagotavlja doseganje ciljev Lizbonske pogodbe za socialno tržno gospodarstvo.
- 1.10 Skladnost politik ima pomembne posledice. Prvič, prihodnji razvoj gre v smeri gospodarstva z nizkimi emisijami CO₂, kar pa terja skladnost na področju raziskav, normativne ureditve in programov podpore. Drugič, vključuje tudi socialno trajnosten razvoj in odnos med konkurenčnostjo in delom, tj. kvalificirano in vključujočo zaposlitev za vse, ki lahko ustvari kakovosten razvoj in s tem dodano vrednost glede konkurenčnosti.
- 1.11 Po mnenju EESO bi lahko boljši odnosi med podjetji in bankami, ki se osredotočajo na realno gospodarstvo, omogočili uspešne sinergije ter pomagali izkoristiti konkurenčne prednosti zaradi njihove prisotnosti na tujih trgih.
- 1.12 Evropska podjetja bi se morala usmeriti predvsem v inovacije, kakovost, zanesljivost, rezultate in funkcionalnost svojih proizvodov, količinsko bi morala opredeliti svoj okoljski odtis in si prizadevati za družbeno odgovornost podjetja in proizvodnih procesov. Za zagotovitev konkurenčnosti podjetij pa je prav tako treba obvladati stroške – zlasti izdatke za plače in energijo – in v zvezi s tem sprejeti potrebne ukrepe.

2 Teh cen razlike v kakovosti ne izravnavajo, saj je oskrba z električno energijo v EU z manj prekinitvami oskrbe bolj zanesljiva kot v teh državah.

3 COM (2014) 14 final.

4 Dokument [ces1857-2011_ac_sl.doc](#).

- 1.13 Prehod naših proizvodnih sistemov, infrastrukture in gospodarstva na trajnostni razvoj ter demografske spremembe, izobraževanje novih rodov in prilagajanje evropske delovne sile na mednarodno delitev dela – za vse to so potrebne velikanske naložbe, da bo to mogoče skladno in usklajeno izpeljati v evropskem merilu.
- 1.14 Ohranjanje obsežne in raznolike proizvodne baze v Evropi je pomembno za vzdrževanje znanja in sposobnosti, ki jih je težko znova pridobiti, ko se enkrat izgubijo. Konkretna proizvodna znanja in spretnosti v posebnih industrijah lahko v širšem okviru pomembno prispevajo k razvoju novih proizvodov.
- 1.15 Treba je okrepiti in ohraniti evropske zmogljivosti na področju raziskav in inovacij, ki zagotavljajo trajnost, stabilen in trajen razvoj; v ta namen pa bodo potrebni pametni predpisi, ki bodo učinkovito in uspešno ustvarjali boljše pogoje, usmerjali tehnološko vodstvo, ustvarjali kakovostna delovna mesta na področju raziskav, inovacij in proizvodnje ter spodbujali varnost in trajnost.⁵

Podjetja, ki razmišljajo o selitvi, bi morala vedeti, kaj iščejo in kako to doseči znotraj EU. Potrebujejo dostop do zanesljivih podatkov, informacij in nasvetov, da bi lahko predvidele prednosti in slabosti, vključno z realnimi stroški. Predstavnštva EU in držav članic v pomembnih državah bi morala povečati svojo pomoč, podobno tudi regionalne in lokalne oblasti. Tako bi preverili, ali ne bi bilo mogoče istega cilja doseči znotraj Unije.

- 1.16 Glavni razlogi za vračanje so predstavljeni v točki 1.6.
- 1.17 EESO je zadovoljen, da Evropska komisija proces vračanja vključuje v industrijsko agendo kot element pospeševanja industrijske dejavnosti in ustvarjanja novih delovnih mest, da bi proizvodnja postala motor evropske prihodnosti. Nedavno sklenjen dogovor z Eurofoundom je nekakšen majhen prvi korak v pravo smer.

2. Uvod

- 2.1 "Ne moremo še naprej dopuščati, da naša industrija zapušča Evropo. Naši kazalniki so kristalno jasni: evropska industrija lahko doseže rast in ustvarja delovna mesta. Danes smo postavili pogoje za trajnostno ponovno industrializacijo Evrope, za razvoj potrebnih naložb v nove tehnologije in za vzpostavitev ozračja zaupanja in podjetništva. Če bomo delali skupaj in obnovili zaupanje, lahko industrijo spet preselimo nazaj v Evropo."⁶
- 2.2 V zadnjih letih beležimo postopno preseljevanje proizvodnih dejavnosti iz Evrope v tretje države in postopno deindustrializacijo, zaradi česar se je zmanjšal delež proizvodnje v

⁵ INT/451: Raziskave in razvoj: podpora konkurenčnosti.

⁶ *Industrial revolution brings industry back to Europe*, 10. december 2012, komisar Tajani.

evropskem BDP, ki je v zgolj nekaj letih padel z 20 na 15 %. Od leta 2008 smo v EU izgubili 3,5 milijona delovnih mest v proizvodnji.

- 2.3 Preseljevanje proizvodnje oziroma odločitev za to, da se lastna proizvodnja izvaja v tujih državah, je bila vsaj od sedemdesetih let prejšnjega stoletja naprej ena najpogostejših strategij proizvodnih podjetij v najpomembnejših zahodnih industrializiranih državah. Takšni odločitvi vodstva podjetja je pogosto sledila tudi odločitev o zunanjem izvajanju proizvodnih dejavnosti (angl. *out-sourcing*), s čimer so se v ekonomiji pojavili pojmi, kot so "globalna tovarna" (angl. *global factory*), mednarodna dobavna veriga in globalne blagovne verige (angl. *global commodity chains*), ki so nato postale globalne vrednostne verige.⁷
- 2.4 Proces "selitve bogastva" iz držav OECD v velike, gosto naseljene države s srednje visokimi dohodki sta v veliki meri vodili Kitajska in Indija, vključene pa so tudi druge države, kot sta Brazilija in Južnoafriška republika. V svetu je 20 glavnih proizvajalcev, tudi iz ZDA in držav članic EU (Nemčija, Italija, Francija, Združeno kraljestvo, Španija in Nizozemska), zabeležilo zelo občuten upad industrijske proizvodne dejavnosti od leta 1990 dalje. V ZDA so se od leta 1987 zasebne naložbe v proizvodnjo zmanjšale za 21 %, na manj kot 11 %.⁸
- 2.5 "Politike držav članic euroobmočja za boj proti krizi je treba pregledati, ker bi lahko stanje še dodatno zapletle." "Če so vzrok te krize vse večja razhajanja med gospodarstvi v euroobmočju, potem moramo spremeniti našo politiko varčevanja. Ta politika sama ne more rešiti problema nekonkurenčnosti v Evropi; ravno nasprotno, stanje lahko še poslabša."⁹
- 2.6 Trajanje gospodarske krize in krize državnih dolgov v nekaterih državah z močnim sektorjem proizvodnje je povzročilo nadaljnje krčenje sekundarnih industrijskih dejavnosti. Visoki stroški energije, zlasti za sektorje z veliko porabo energije (na primer jeklarne), so odvrnili naložbe in v nekaterih primerih sprožili preselitev.
- 2.7 Evropska unija bi morala stremeti k uporabi omogočitvenih tehnologij in avtomatizaciji. Pomembno vlogo za prihodnost evropske industrije imajo tudi drugi dejavniki, kot so čista in sodobna proizvodnja, naložbe v pametna omrežja, energetska učinkovitost in trajnostna mobilnost, pa tudi kratkoročna možnost ustvarjanja novih delovnih mest.

3. **Evropska industrijska politika in ponovna industrializacija**

- 3.1 Cilj sedanje industrijske politike EU je izboljšati veljavni zakonodajni okvir in okrepiti konkurenčnost podjetij, da bi lahko ohranila vlogo gonilnega elementa trajnostne rasti in zaposlovanja v Evropi. Pravna podlaga industrijske politike EU je člen 173 Pogodbe o delovanju Evropske unije (PDEU).

⁷ Poročilo raziskovalnega središča Centro Europa Ricerche o internacionalizaciji št. 3/2013, str. 57.

⁸ *The Mechanics Behind Manufacturing Job Losses*, [William T. Gavin](#) v *Economic Synopses*, 2013, št. 20.

⁹ Strokovno predavanje, London School of Economics, 3. december 2013.

Ponovna industrializacija pomeni vrsto pobud in programov podpore za razvoj gospodarstva in proizvodnje na območjih, ki jih je prizadela industrijska, socialno-gospodarska in okoljska kriza. Za Evropo je zdaj bolj kot kdaj koli prej pomembno, da njeno realno gospodarstvo podpre oživitev rasti in zaposlovanja z novo fazo ponovne industrializacije. Industrija ima pomemben spodbujevalni učinek. Ocenjuje se, da sto delovnih mest, ki se odprejo v tem sektorju, omogoči nastanek še enkrat toliko delovnih mest v drugih delih gospodarstva.¹⁰ Evropska komisija v sporočilu z naslovom *Za oživitev evropske industrije*, ki ga je sprejela 22. januarja 2014, države članice poziva, da priznajo ključni pomen industrije za ustvarjanje delovnih mest in rast ter da se vprašanja konkurenčnosti sistematično vključujejo na vsa politična področja.¹¹

- 3.2 Leta 2012 je Komisija sprejela strategijo za ponovno industrializacijo Evrope s ciljem povečati delež proizvodnje v evropskem gospodarstvu s 15 na 20 % BDP do leta 2020. Ta pobuda temelji na štirih stebrih: več naložb v inovacije, izobraževanje, tesno povezano s potrebami podjetij, boljši dostop do financiranja in trgov.¹²
- 3.3 EESO meni, da mora EU razviti enotno strategijo: evropsko industrijsko politiko, ki bo opredelila strateške sektorje za okrepitev celotne proizvodne verige, tako za končne izdelke kot za polizdelke. EESO je pripravil mnenje¹³ o sporočilu Komisije o akcijskem načrtu za evropsko jeklarsko industrijo¹⁴, v katerem je opredelil konkretne in nujne ukrepe za podporo enega od stebrov proizvodnje: osnovnih proizvodov visoke kakovosti, ki pomenijo dejansko dodano vrednost za nadaljnjo industrijsko dejavnost, zlasti strojno in elektronsko industrijo ter inženirstvo, finomehaniko, avtomobilsko industrijo, gradbeništvo in ladjarstvo, če naštejemo le najpomembnejše.
- 3.4 V številnih mnenjih o spremembah v industriji je EESO predlagal rešitve in načine za vračanje evropske industrije na mesto, ki ji pripada. EESO je popolnoma prepričan, da je oživitev industrije bistvena za gospodarski razvoj, rast in blaginjo, tj. temelje evropskega socialnega modela.
- 3.5 "Proizvodnja ostaja *strojnica* gospodarske rasti: v regijah, kjer se je povečal delež industrije, se je bolj povečal tudi BDP. Ena od razlag za to je, da proizvodnja z inovacijo proizvodov in procesov omogoča povečanje produktivnosti tudi v drugih sektorjih: informatizacije storitev

10 <http://www.labanconota.it/finanza/globalizzazione-delocalizzazione-reindustrializzazione.html>.

11 http://ec.europa.eu/enterprise/initiatives/mission-growth/index_en.htm.

12 Močnejša evropska industrija za rast in oživitev gospodarstva. Posodobitev sporočila o industrijski politiki (COM(2012) 582 final), 10. oktober 2012.

13 V pripravi. CCMI/117, Akcijski načrt za evropsko jeklarsko industrijo.

14 COM(2013) 407 final.

ne bi bilo, če ne bi izdelali računalnika. Ravno v proizvodnji namreč potekajo raziskave in razvoj, ki so podlaga za inovacije."¹⁵¹⁶

- 3.6 Razpoložljiva evropska finančna sredstva so se povečala. Financiranje za Obzorje 2020, program za raziskave, razvoj in inovacije, se je s 54 milijard povečalo na 80 milijard EUR. Evropski strukturni in investicijski skladi (skladi ESI) so državam članicam na voljo s sredstvi v višini skoraj 100 milijard EUR za financiranje naložb v inovacije, v skladu s prednostnimi nalogami industrijske politike. Za proračun COSME, evropskega programa za konkurenčnost podjetij in MSI, je za obdobje 2014–2020 namenjenih 2,3 milijarde EUR. SPIRE, trajnostna procesna industrija z učinkovito rabo virov in energije, je novo javno-zasebno partnerstvo, sklenjeno decembra 2013, v okviru programa Obzorje 2020, skupna višina sredstev, ki jih namerava EU v prihodnjih sedmih letih nameniti zanj, pa je 900 milijonov EUR.¹⁷
- 3.7 "Nanotehnologija, mikro- in nanoelektronika, tudi na področju polprevodnikov, napredni materiali, biotehnologija in fotonika, robotizacija in 3D tiskanje so področja, ki v Evropski uniji beležijo spektakularno rast. Obvladovanje teh tehnologij omogoča upravljanje prehoda v gospodarstvo, ki temelji na znanju in ima nizke emisije CO₂."¹⁸
- 3.8 Evropski parlament v osnutku poročila o ponovni industrializaciji Evrope za spodbujanje konkurenčnosti in trajnosti¹⁹ poudarja, "da prihodnja industrijska moč Evrope temelji na strategiji 'Industrijski preporod za trajnostno Evropo' (RISE), ki si prizadeva za tehnološke, poslovne in družbene inovacije na poti k tretji industrijski revoluciji, ki vključuje tudi kampanjo za nizkoogljično modernizacijo".
- 3.9 Skupna prihodnost je Evropa kot sodobna industrijska lokacija, to pa terja pravo, resnično kampanjo za modernizacijo na najmanj petih področjih: povečanje tehnološke in proizvodne inovativnosti, z naložbami v raziskave in konkurenčnost; zmanjšanje zamud, nepreglednosti in obremenitev javne uprave; lažje delovanje MSP, ponovni zagon ustrezne informacijske in cestne infrastrukture (instrument za povezovanje Evrope, Ten-T, Ten-E in digitalna agenda); kroženje kapitala, ki je dostopen, učinkuje kot vzvod pri iskanju in pritegovanju zasebnih virov ter ima tudi srednjeročne naložbene cilje.

15 *Industria motore di ricchezza? La risposta positiva delle regioni europee* (Industrija, motor za raziskave? Pozitiven odgovor evropskih regij), Scenari industriali - Centro studi Confindustria, junij 2011.

16 *Chapter 4, A 'manufacturing imperative' in the EU: the role of industrial policy. European Competitiveness Report 2013, Towards Knowledge Driven Reindustrialisation* (Poročilo o evropski konkurenčnosti za leto 2013, K ponovni industrializaciji, ki temelji na znanju).

17 http://ec.europa.eu/research/press/2013/pdf/ppp/spire_factsheet.pdf.

18 *Chapter 5. EU production and trade based on key enabling technologies. European Competitiveness Report 2013, Towards Knowledge Driven Reindustrialisation* (Poročilo o evropski konkurenčnosti za leto 2013, K ponovni industrializaciji, ki temelji na znanju).

19 Poročevalec: Reinhard Bütikofer PR\936863SL.doc PE510.843v01-00 2013/2006(INI).

4. **Vračanje dejavnosti**

4.1 Vračanje dejavnosti (angl. *reshoring*) je prostovoljna strategija podjetij, pri čemer gre za delno ali popolno vrnitev prej preseljene proizvodnje (notranje prevzete (angl. *in-sourced*) ali oddane v zunanje izvajanje (angl. *out-sourced*)) v prvotno državo (angl. *back-shoring*) ali v eno od regij prvotne države.²⁰ Preselitev (angl. *off-shoring*) je delokalizacija proizvodnje ali dela proizvodnje podjetja iz evropske države v tretjo državo.

4.2 V zadnjih letih so se v številnih panogah odločili del svoje proizvodne verige preseliti izven EU, najprej zato, da bi bili bližje trgom v vzponu, nato pa predvsem zaradi nižjih stroškov delovne sile in bližine virov. Zaradi te težnje je nastal sedanji položaj, ko je evropski trg s 500 milijoni prebivalcev velik potrošnik neevropskih industrijskih proizvodov. Kateri dejavniki lahko vplivajo na vračanje teh podjetij? Na nacionalni in evropski ravni bi vračanje dela teh podjetij prineslo koristi, ki jih ne smemo podcenjevati, kot so ustvarjanje novih delovnih mest, omejitev izgubljanja strokovnega znanja in okrepitev znamke "izdelano v". Zaradi različne dinamike in ključnih dejavnikov, ki vplivajo na odločitev o preselitvi oziroma vračanju, bi bilo primerno podrobno analizirati prednosti in slabosti tako na nacionalni ravni kot na ravni posameznega podjetja.

4.3 Proces selitve podjetij iz Evrope v Azijo se nadaljuje. Med letoma 2007 in 2009 je približno 40 % podjetij, ki so zaposlovala več kot 50 ljudi, preselilo določen del svoje proizvodnje, zlasti energetsko intenzivne. Nasprotno pa je določeno število držav v srednji in vzhodni Evropi ohranilo pomemben delež proizvodne dejavnosti.

4.4 Zaradi nadaljevanja krize so evropska podjetja zelo previdna in se izogibajo načrtovanju novih naložb ali zamenjavi dosedanjih dobaviteljev.

4.5 Različni dejavniki v EU negativno vplivajo na proces vračanja, kot na primer:

- zelo močan euro;
- nizka produktivnost;
- visoki socialni stroški v primerjavi z drugimi državami, v katerih so stroški dela veliko nižji, socialna zaščita pa ne obstaja;
- rastoče cene energije;
- pomanjkanje pozitivnih rešitev.

Ena od možnosti bi lahko bilo oblikovanje posebnih pobud za vračanje na območja z bolj omejenimi možnostmi.

20

Uni-Club MoRe Back-reshoring Research Group.

4.6 Trend vračanja v ZDA

- 4.6.1 Ameriška podjetja proizvodnjo postopoma selijo nazaj domov. Ta sprememba odraža dejstvo, da je Kitajska po letih nagle rasti plač in zaradi vrste drugih dejavnikov izgubila konkurenčno prednost kot središče proizvodnje z nizkimi stroški. Eden od elementov, ki so spodbudili vračanje, je bilo zmanjšanje cen energije v ZDA.
- 4.6.2 Ta nedavni trend na Kitajskem so spodbudili povečanje stroškov dela, cen energije, učinek na inovacije, kraja intelektualne lastnine in večja uporaba tehnike analize celotnih stroškov, ki priznava in obračuna vse stroške in tveganja. Družbe za analize z izračunom celotnih stroškov lastništva (angl. *total cost of ownership*) pomagajo dejansko ugotoviti vse stroške, povezane s procesom preselitve.
- 4.6.3 Industrijski sektorji, v katerih beležijo vračanje, so proizvodnja orodja in avtomobilska industrija, sektorji osnovnih kovin, strojne opreme, kovinskopredelovalni sektor, sektor robotike, medicinskih in znanstvenih instrumentov, zdravstva, računalništva in elektronike, kemikalij, plastike, embalaže itd.
- 4.6.4 Logika vračanja velja za vse odločitve proizvodnih podjetij. Ker podjetja uporabljajo bolj celovito analizo celotnih stroškov, odkrivajo, da preselitev dejavnosti zaradi večjih stroškov dela in "skritih stroškov" pogosto ne pomeni več konkurenčne prednosti.
- 4.6.5 Obstaja gibanje, v okviru katerega vlada ZDA in različna združenja ustvarjajo novo blagovno znamko *Made in America, Again* (Izdelano v Ameriki, znova), katere cilj je spodbuditi potrošnike k nakupu ameriških proizvodov in opreme. Spet druga pobuda na nacionalni ravni je *Reshore now* (Vračanje, zdaj), da bi se podjetja vrnila na ameriško ozemlje.²¹
- 4.6.6 Podjetja, ki so se vrnila, običajno zmanjšajo zaloge za 50 %, obstajajo pa tudi primeri, v katerih se zmanjšanje zalog beleži s faktorji 3 in 6. Razlogi za zmanjšanje zalog so: boljši plačilni pogoji, manjša količina zaloge blaga, krajši in zanesljivejši dobavni roki.
- 4.6.7 Ustanova Massachusetts Institute of Technology je v okviru svoje raziskave podjetjem zastavila tudi vprašanje, kakšni ukrepi vlade bi lahko imeli zaželen učinek. Med prvih pet ukrepov, ki bi jih ameriška vlada lahko sprejela za spodbujanje vračanja, so ameriška podjetja uvrstila naslednje:
1. zmanjšanje davkov (68,3 %),
 2. davčni dobropis (65,9 %),
 3. spodbude za raziskave in razvoj (60,0 %),
 4. omogočanje boljšega izobraževanja/usposabljanja za zahtevane spretnosti (43,8 %),
 5. nudenje boljše infrastrukture (38,0 %).

21

<http://www.reshorennow.org>.

- 4.6.8 Po navedbah Boston Consulting Group so glavni trije dejavniki, ki vplivajo na odločitev o vrnitvi, (i) strošek dela, (ii) bližina kupcev, (iii) kakovost proizvoda. Med drugimi dejavniki so dostop do kvalificirane delovne sile, prevozni stroški, dobavni roki in enostavnost poslovanja. Tudi kazalniki kažejo, da postajajo ZDA nizkocenovni proizvajalec razvitega sveta, zato postajajo vse bolj privlačne.
- 4.7 Kakšen je rezultat študij in raziskav procesa vračanja podjetij v EU? O procesu vračanja v EU je bilo narejenih le malo raziskav in študij. Na podlagi raziskave o preseljevanju nemških podjetij je bilo ugotovljeno, da je v roku 4 let svoje dejavnosti v EU vrnila šestina do četrtnina teh podjetij; francoska podjetja IT, ki so preselila svoje dejavnosti IT, so se pritoževala zaradi nepredvidenih stroškov, slabe kakovosti in logističnih težav. Študija proizvodnih podjetij v Veliki Britaniji, ki so lastno proizvodnjo preselila v letih 2008 in 2009, je pokazala, da jih je 14 % delo že vrnilo domov.²² V sporočilu z naslovom Celostna industrijska politika za dobo globalizacije – Konkurenčnost in trajnost v središču pozornosti, COM(2010) 614 final je Evropska komisija to zamisel omenila, ni pa uporabila konkretnega izraza vračanje podjetij.

5. Rezultati javnega posvetovanja v Bruslju in Bergamu

- 5.1 Na javnih posvetovanjih, ki ju je EESO organiziral v Bruslju in Bergamu, so bile predstavljene izkušnje s preselitvijo podjetij in njihovim vračanjem ter prihodnje možnosti v različnih sektorjih proizvodne industrije v okviru procesa ponovne industrializacije v Evropi.
- 5.2 Svetovno industrijo vodijo predvsem tržne sile, ki pomembno vplivajo na odločitve podjetij o preselitvi oziroma vračanju lastne proizvodne dejavnosti.
- 5.3 Britanska študija razkriva, da preselitev v države s poceni delovno silo ni vedno ključ do uspeha. Sestavni del tega uspeha je tudi struktura vrednostne in dobavne verige. Čeprav stroški ostajajo glavna tema, pa niso odvisni samo od stroškov dela, ampak tudi od stroškov logistike in upravljanja. Študija je potrdila, da so trije glavni razlogi, zaradi katerih so se podjetja vrnila, nižji prihranek pri stroških od pričakovanega (50 %), težave s kakovostjo (43 %) in bližina trga (36 %). Med drugimi razlogi so sposobnost spoštovanja kratkih rokov dobave, prepoznavnost in stabilnost dobaviteljev ter zaščita intelektualne lastnine.
- 5.4 Dostop do trgov in kupcev je in bo eden od ključnih dejavnikov, ki vplivajo na odločanje. V nekaterih sektorjih obstajajo geografske ovire za vključevanje na tuje trge, kot so lokalne zahteve, zaradi katerih je potrebna strategija preselitve proizvodnje in prisotnosti na lokalnem trgu.

22

Leibl, P., Morefield, R. in Pfeiffer, R. (2011), *A Study of the Effects of Backshoring in the EU*, *Proceedings of the 13th International Conference of American Society of Business and Behavioural Sciences* http://asbbs.org/files/2010/ASBBS_%20Proceedings_13th_Intl_Meeting.pdf.

- 5.5 Za podjetja je bistvenega pomena dostop do infrastrukture, energije in prevoza. Danes obstajajo države s sodobno in dostopno infrastrukturo, ki lahko tekmujejo z evropskimi. Resno je treba razmisliti o prihodnjih naložbah v ta sektor.
- 5.6 Poklicno izobraževanje in usposabljanje ima zelo pomembno vlogo, ki je ne gre podcenjevati. Države v razvoju so veliko vlagale in še vedno vlagajo v izobraževanje mladih, ki nato tekmujejo z našimi mladimi. Ti pa se nato izseljujejo, ker v Evropi primanjkuje možnosti zaposlitve za kvalificirane delavce. EESO pripravlja mnenje o razmerju med poklicnim izobraževanjem in usposabljanjem ter podjetji.
- 5.7 ETUC (Evropska konfederacija sindikatov) je 7. novembra 2013 sprejela *Investment plan for good jobs and a sustainable future* (naložbeni načrt za dobra delovna mesta in trajnostno prihodnost), katerega cilj je na celini spet zagotoviti rast, ustvariti do 11 milijonov delovnih mest in večnacionalna podjetja spodbuditi k selitvi dejavnosti v Evropo, kar bi spodbudilo bolj dinamično povpraševanje.
- 5.8 Preseljevanje velikih industrij je posredno prizadelo MSP, saj so se zmanjšala naročila za proizvodnjo sestavnih delov. Avtomobilska industrija, na primer, je lastno proizvodnjo preselila v države v vzponu predvsem zaradi naraščajočega povpraševanja na teh trgih; v avtomobilski industriji ocenjujejo, da se bo zaprlo približno 70 000 do 85 000 delovnih mest.
- 5.9 Kovinskopredelovalna industrija pričakuje močno povpraševanje; od tega ga bo do leta 2025 dobri dve tretjini iz držav v vzponu. Zato bi moral ta sektor vzpostaviti mrežo globalnih stikov in zagotoviti svojo prisotnost na trgu. Evropska kovinskopredelovalna in strojna industrija se selita na trge v razvoju, ne samo zaradi stroškov, ampak tudi zato, da bi se na povpraševanje odzvali s strategijo "v državi za državo" (angl. *in country for country*) ter zajamčili dobavo proizvodov in storitev lokalnim proizvajalcem in potrošnikom.

5.10 Na javnem posvetovanju v Bergamu so bili sprejeti naslednji zaključki²³:

- preseljevanja v tretje države še ni konec;
- vračanje oziroma selitev v bližnje države sta dve možnosti, ki pa nista edini;
- delovna mesta, ki so spet na voljo v domači državi, niso vedno tista, ki so bila preseljena (različno število, različni delovni profili);
- podjetniki morajo upoštevati "celotne stroške selitve", ne pa samo stroškov dela (naložbe v delovni kapital, pregledovanje pomanjkljivih delov);
- sindikati morajo upoštevati "stroške dela na enoto proizvoda", ne pa "stroškov dela na ure opravljenega dela" (inovacije proizvoda/procesa, organizacija dela);
- nosilci politične odgovornosti morajo upoštevati vse elemente, ki vplivajo na poslovanje.

V Bruslju, 29. aprila 2014

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora

Henri MALOSSE

*

* *

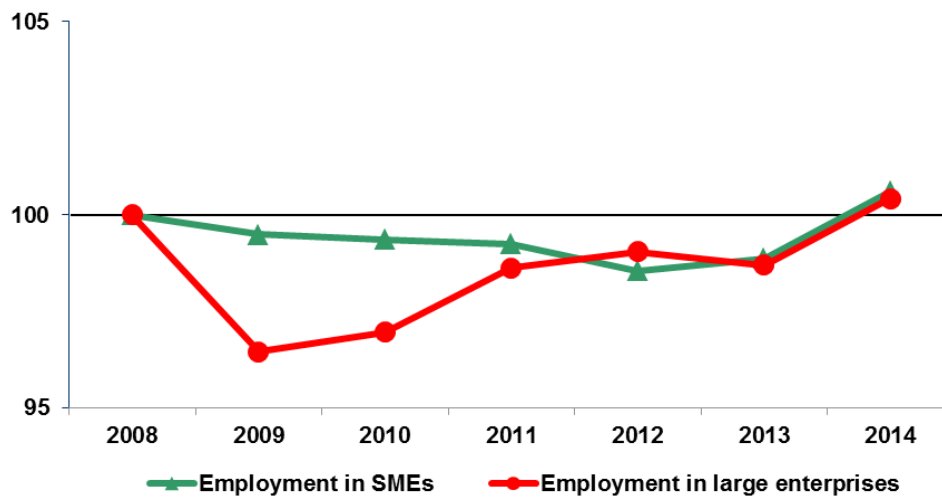
Opomba: sledi priloga

23

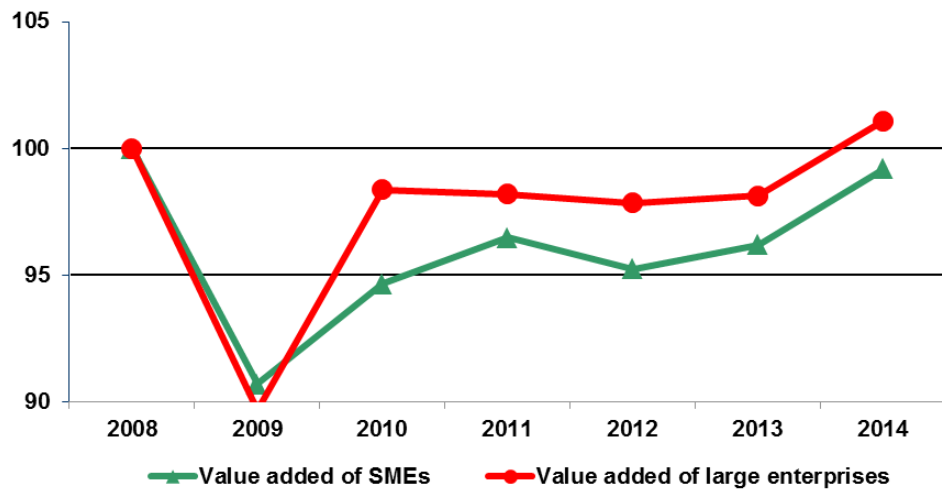
Uni-Club MoRe Back-reshoring Research Group.

PRILOGA

Employment trends by size-class, EU27 (2008=100)

Value added trends by size-class, EU27 (2008=100)

Podjetja, delovna mesta in bruto dodana vrednost MSP v EU-27 – 2012

	Mikro- podjetja	Mala podjetja	Srednja podjetja	MSP	Velika podjetja	Skupaj
Število podjetij						
	18 783 480	1 349 730	222 628	20 355 839	43 454	20 399 291
%	92,1 %	6,6 %	1,1 %	99,8 %	0,2 %	100 %
Delovna mesta						
	37 494 458	26 704 352	22 615 906	86 814 717	43 787 013	130 601 730
%	28,7 %	20,5 %	17,3 %	66,5 %	33,5 %	100 %
Dodana vrednost v stroških faktorjev						
V milijonih EUR	1 242 724	1 076 388	1 076 270	3 395 383	2 495 926	5 891 309
%	21,1 %	18,3 %	18,3 %	57,6 %	42,4 %	100 %

Eurostat, nacionalni statistični uradi, DIW, DIW econ, London Economics²⁴.

²⁴

A RECOVERY ON THE HORIZON? ANNUAL REPORT ON EUROPEAN SMEs 2012/2013 – Evropska komisija, oktober 2013.

Group	Industry	R&D intensity	Labor intensity	Capital intensity	Energy intensity	Trade intensity	Value density
Global innovation for local markets (34)	Chemicals	High	Low	High	Low	Low	Low
	Motor vehicles, trailers, parts	Low	High	Low	Low	Low	Low
	Other transport equipment	Low	High	Low	Low	Low	Low
	Electrical machinery	Low	High	Low	Low	Low	Low
	Machinery, equipment, appliances	Low	High	Low	Low	Low	Low
Regional processing (28)	Rubber and plastics products	Low	High	Low	Low	High	Low
	Fabricated metal products	Low	High	Low	Low	High	Low
	Food, beverage, and tobacco	Low	High	Low	Low	High	Low
	Printing and publishing	Low	High	Low	Low	High	Low
Energy-/resource-intensive commodities (22)	Wood products	Low	High	Low	High	Low	Low
	Refined petroleum, coke, nuclear	Low	High	Low	High	Low	Low
	Paper and pulp	Low	High	Low	High	Low	Low
	Mineral-based products	Low	High	Low	High	Low	Low
	Basic metals	Low	High	Low	High	Low	Low
Global technologies/innovators (9)	Computers and office machinery	High	Low	High	Low	Low	High
	Semiconductors and electronics	High	Low	High	Low	Low	High
	Medical, precision, and optical	High	Low	High	Low	Low	High
Labor-intensive tradables (7)	Textiles, apparel, leather	Low	High	Low	Low	High	Low
	Furniture, jewelry, toys, other	Low	High	Low	Low	High	Low

SOURCE: IHS Global Insight; OECD; Annual Survey of Manufacturers (ASM) 2010; US 2007 Commodity Flow Survey; McKinsey Global Institute analysis